

Ervaren van en omgaan met dilemma's in de professionele identiteit: verschillen tussen vierdejaars studenten en leraren in hun eerste jaar als zelfstandig beroepsbeoefenaar

Citation for published version (APA):

Pillen, M. T., Beijaard, D., & Brok, den, P. J. (2011). Ervaren van en omgaan met dilemma's in de professionele identiteit: verschillen tussen vierdejaars studenten en leraren in hun eerste jaar als zelfstandig beroepsbeoefenaar. In W. Gijselaers, H. Dankers, D. Dolman, H. Heijke, E. Nelissen, M. Segers, & D. Tempelaar (editors), *Passie voor leren; Onderwijs Research Dagen(ORD) 2011, 8-10 juni 2011, Maastricht* (blz. 219-220). Universiteit Maastricht.

Document status and date:

Gepubliceerd: 01/01/2011

Document Version:

Uitgevers PDF, ook bekend als Version of Record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.tue.nl/taverne

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

openaccess@tue.nl

providing details and we will investigate your claim.

Ervaren van en omgaan met dilemma's in de professionele identiteit: Verschillen tussen vierdejaars studenten en leraren in hun eerste jaar als zelfstandig beroepsbeoefenaar

Marieke Pillen, Tu Eindhoven - Eindhoven School Of Education, Nederland

Douwe Beijaard, Eindhoven School Of Education, Nederland

Perry den Brok, Technische Universiteit Eindhoven, Nederland

Leren lesgeven is een complexe aangelegenheid (Beijaard, Meijer, & Verloop, 2004) waar talrijke factoren, afkomstig uit verschillende bronnen, op van invloed zijn. Niet zelden leiden deze, vaak van elkaar verschillende, invloeden tot dilemma's bij de beginnende leraar.

In een eerdere studie is met behulp van een vragenlijst onderzocht welke dilemma's in de professionele identiteit beginnende leraren ervaren, welke gevoelens daarbij een rol spelen en welke strategieën beginnende leraren gebruiken om met hun dilemma's om te gaan. In deze studie wordt hierop voortgebouwd. Onderzocht wordt hoe vierdejaars studenten van verschillende lerarenopleidingen verschillen van leraren in hun eerste jaar als zelfstandig beroepsbeoefenaar (hierna: alumni) in het ervaren van en omgaan met dilemma's in hun professionele identiteit.

Probleemstelling

Uit onderzoek blijkt dat beginnende leraren vaak problemen ervaren tijdens het leren lesgeven (o.a. Veenman, 1984). Die problemen blijven echter vaak beperkt tot ordeproblemen, problemen in de relatie met leerlingen en problemen met (het overbrengen van) vakkennis. Voor begin-

nende leraren kunnen sommige van deze problemen zich uiten in dilemma's. Dilemma's kunnen naar voren komen tijdens het complexe proces van leren lesgeven en worden gezien in het licht van de ontwikkeling van de professionele identiteit van beginnende leraren. Er is vaak een gebrek aan aandacht voor de professionele identiteit van beginnende leraren tijdens het leren lesgeven, omdat de nadruk ligt op het verwerven van competenties. Die professionele identiteit is juist zo belangrijk, omdat het gedrag en de ontwikkeling van leraren hierdoor wordt bepaald.

Theoretisch kader

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een 'professioneel identiteitsperspectief' dat past bij de complexiteit van het proces van leren lesgeven en waarbij de nadruk ligt op de integratie van de leraar als persoon en de leraar als professional (o.a. Lipka & Brinthaupt, 1999). Dilemma's in de professionele identiteit worden gezien als spanningen tussen de leraar als persoon en de leraar als professional, waarbij de leraar (in opleiding) het gevoel heeft dat elke keuze net zo veel nadelen als voordelen heeft (o.a. Room, 1985). Dilemma's zijn heel persoonlijk en kunnen invloed hebben op de kwaliteit van het leerproces.

Onderzoeksvragen

De centrale onderzoeksvraag 'hoe verschillen vierdejaars studenten van alumni in het ervaren van en omgaan met dilemma's in hun professionele identiteit?' zal worden beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

1. Hoe kunnen dilemma's in de professionele identiteit gezien worden in het licht van 'de leraar als persoon' en

'de leraar als professional'? En hoe zijn de onderzochte dilemma's dan in te delen in categorieën?

2. In hoeverre verschillen vierdejaars studenten van alumni in de keuze voor een bepaalde strategie bij het omgaan met dilemma's?
3. In hoeverre verschillen vierdejaars studenten van alumni in de emoties die gepaard gaan met het ervaren van dilemma's?
4. Welke ontwikkeling hebben beginnende leraren doormaakt in het ervaren van en omgaan met dilemma's in hun professionele identiteit?

Onderzoeksdesign

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden is de vragenlijst, die ook is gebruikt voor de vorige studie, een tweede maal uitgezet onder beginnende leraren. Het eerste gedeelte van de vragenlijst bestond uit gesloten vragen over persoonlijke en contextuele gegevens zoals geslacht, leeftijd en gevolde opleiding. In het tweede gedeelte werd de respondenten gevraagd per dilemma aan te geven of zij zichzelf in het dilemma herkenden en zo ja, hoe zij met het dilemma zijn omgegaan en welke gevoelens dat opriep. De twee afnamen hebben samen 410 ingevulde vragenlijsten opgeleverd. 261 vierdejaars studenten van verschillende lerarenopleidingen en 149 alumni hebben de vragenlijst ingevuld. Cross-sectioneel is onderzocht wat de verschillen zijn tussen vierdejaars studenten en alumni in het ervaren van en omgaan met dilemma's in hun professionele identiteit. 68 beginnende leraren hebben de vragenlijst tweemaal ingevuld: de eerste keer als vierdejaars student en de tweede keer als alumnus. Via longitudinaal onderzoek is achterhaald

welke ontwikkeling/verandering zij hebben doorgemaakt in het ervaren van en omgaan met hun dilemma's.

Resultaten

De onderzochte dilemma's zijn onder te brengen in de volgende categorieën: 'zorgen om eigen competenties', 'moeite hebben met afstand nemen van werk' en 'zorg voor leerlingen'. Het persoonlijke aspect van de professionele identiteit van beginnende leraren hangt sterker samen met 'zorgen om eigen competenties' en 'moeite hebben met afstand nemen van werk'. Het professionele aspect hangt juist sterker samen met 'zorgen om leerlingen'.

Vierdejaars studenten ervaren, vaker dan alumni, dilemma's die in de categorie 'zorgen om eigen competenties' vallen. Ook laten zij significant vaker dan alumni zien dat zij zich bij de situatie neerleggen. Er is geen verschil in emoties gevonden tussen vierdejaars studenten en alumni en emoties lijken ook niet samen te hangen met het soort dilemma dat beginnende leraren ervaren.

Beginnende leraren die de vragenlijst tweemaal hebben ingevuld laten een ontwikkeling zien in het ervaren van en omgaan met hun dilemma's. Als alumnus ervaren beginnende leraren minder dilemma's dan als vierdejaars student. Ook noemen zij per dilemma significant minder negatieve emoties dan als vierdejaars student. Verder zoeken zij als alumnus vaker zelf naar een oplossing dan toen zij nog vierdejaars student waren en slechts een enkele alumnus legt zich nog bij de situatie neer als hij/zij een dilemma ervaart.

Conclusie en discussie

Deze studie en de vorige studie hebben meer inzicht gegeven in (de soort) dilemma's die beginnende leraren ervaren in hun professionele identiteit, hoe zij daarmee omgaan en welke emoties een rol spelen. Ook is nu onderzocht hoe vierdejaars studenten en alumni van elkaar verschillen wat betreft het ervaren van en omgaan met dilemma's en welke ontwikkeling zij laten zien. Wij hopen dat leraren-opleiders en begeleiders in de scholen zich hierdoor beter bewust worden van de dilemma's die beginnende leraren ervaren tijdens het leren lesgeven (Volkman & Anderson, 1998) en hun studenten beter kunnen begeleiden in het omgaan met die dilemma's. In een volgende studie willen wij via diepte-interviews onderzoeken wat de invloed van dilemma's is op de professionele identiteit van beginnende leraren.